

Δραστηριότητες / ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ : http://www.halki-morf-sind.gr/dras.php?cat_id=7

**60 ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ
1948 - 2007**

" Η Αποστολικότητα τής Εκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως "

Επ' ευκαιρία τής εορτής τού Πρωτοκλήτου των Αποστόλων Αγ. Ανδρέου στις 30 Νοεμβρίου 2014 και έχοντας υπόψη την "ταυτότητα" τού Συνδέσμου μας, ο Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφίας και Ειδικός Γραμματέας Σώματος Ομοτίμων Καθηγητών κ. Λαυρέντιος Δελλασούδας έχει θέσει στη διάθεσή μας σχετική ομιλία του με θέμα την Αποστολικότητα τής Εκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως, την οποία είχε πραγματοποιήσει σε σχετική εκδήλωση τής Ένωσης Κωνσταντινουπολιτών και λοιπών Σωματείων στις 3.12.2006. Την αναρτούμε με μεγάλη μας χαρά και τον ευχαριστούμε.

"Η αποστολικότητα τού Βυζαντίου βεβαίωση τής αποστολικότητας τής Εκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως"

*Λαυρέντιος Γ. Δελλασούδας
Καθηγητής Παιδαγωγικής Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ*

[Ομιλία στο Πνευματικό Κέντρο Κωνσταντινουπολιτών, κατά την "εκδήλωση εις μνήμην τού Αποστόλου Ανδρέου τού Πρωτοκλήτου, Ιδρυτού τής Εκκλησίας τού Βυζαντίου" (3 Δεκεμβρίου 2006)]

Θεωρώ ιδιαίτερη τιμή την πρόσκληση τής Ένωσης Κωνσταντινουπολιτών και των λοιπών Σωματείων, προκειμένου να ομιλήσω κατά τη σημερινή εόρτεια εκδήλωση εις μνήμην τού Αποστόλου Ανδρέου τού Πρωτοκλήτου, Ιδρυτού τής Εκκλησίας τού Βυζαντίου. Οφείλω επίσης να καταθέσω ότι, παρά τις αρχικές αντιρρήσεις μου και τις εν συνεχεία επιφυλάξεις μου, αποδέχθηκα τελικά την πρόσκληση αυτή όχι μόνο για λόγους αντικειμενικούς –τους οποίους υπαγορεύει η κοινωνική συγκυρία- αλλά και για λόγους υποκειμενικούς, δηλαδή συναισθηματικούς.

Στην πρώτη περίπτωση εντάσσονται οι λόγοι τους οποίους υπαγορεύει η υποχρέωση των παραγόντων τής αγωγής να διασώζουν το χθες και να το παραδίδουν στο σήμερα, δηλαδή στους νέους ανθρώπους, προκειμένου να οικοδομείται το σήμερα και να προετοιμάζεται το αύριο. Έτσι, αφενός μεν, αξιοποιείται η γόνιμη σκέψη και δράση τού παρελθόντος και αποφεύγεται η επανάληψη ανεπίτρεπτων λαθών και παραλείψεων, αφετέρου δε, αναγνωρίζεται και αποδίδεται η δέουσα τιμή στα πρόσωπα και τα έργα εκείνα που αποτελούν τις πηγές τής ζωής μας. Την αντίληψη αυτή, αν και θεωρητικά σχεδόν όλοι δεν την απορρίπτουμε, στην πράξη δυστυχώς αγωνιζόμαστε -συνειδητά ή ασυνειδητά- να επιβάλουμε την άποψη ότι όλοι προερχόμαστε από παρθενογένεση και, εν πάση περιπτώσει ότι δεν θα πρέπει να ασχολούμεθα με την προέλευση ή την καταγωγή μας.

Στη δεύτερη περίπτωση, εντάσσονται οι υποκειμενικοί λόγοι, στους οποίους περιλαμβάνονται: Πρώτον, η ευκαιρία επανάληψης -για μια ακόμη φορά- μιας αναγκαίας

ομολογίας εκ μέρους μου. Ότι δηλαδή η σημερινή μου θέση οφείλεται μεν, κατ' αρχήν, στους γονείς μου, όμως η συμβολή τής Εκκλησίας στις πρώτες πανεπιστημιακές μου σπουδές υπήρξε οιοει αποφασιστικής σημασίας. Η συμβολή αυτή, θέλω να πιστεύω ότι τελέστηκε υπό την σκέπη τού πολιούχου τής γενέτειράς μου, δηλαδή τής πόλης στην οποία "σταυρώθηκε" ο πρωτόκλητος Απόστολος Ανδρέας, έχοντας εν τω μεταξύ ιδρύσει, όπως θα δούμε στη συνέχεια, την Εκκλησία τής Κ-Πόλεως, η οποία και αποτελεί το θέμα τής σημερινής ομιλίας. Και δεύτερον, η συναισθηματική ικανοποίηση την οποία θα μου έδινε, αφενός μεν, η εκ νέου ενασχόλησή μου με την πρώτη επιστήμη την οποία σπούδασα -την Θεολογία- και, αφετέρου, η συμβολή, ως λειτουργού τής Παιδαγωγικής Επιστήμης πλέον, στη βράβευσή των μαθητών επ' ευκαιρία τής καθιερωμένης εόρτειας αυτής εκδήλωσης.

Ο πρωτόκλητος των αποστόλων Ανδρέας και ο αδελφός του Πέτρος ήταν γιοι τού Ιωνά, κατάγονταν από τη Βηθσαϊδά τής Γαλιλαίας και, όπως ο πατέρας τους, ήσαν αλιείς, αλιεύοντες στη λίμνη τής Τιβεριάδας. Σύμφωνα με τα σχετικά χωρία τής Κ.Δ. (οι πηγές αυτές συνοψίζονται από τον Β. Φειδά στην *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς, Britannica, τόμ.45ος*) και οι δύο αδελφοί είχαν ενταχθεί στον κύκλο των μαθητών τού Ιωάννου τού Προδρόμου, από τον οποίο γνώρισε για πρώτη φορά ο Ανδρέας τον Ιησού Χριστό. Αυτό συνέβη την επομένη τού βαπτίσματος, όταν ο Ιωάννης ο Πρόδρομος, βλέποντας τον Χριστό καθώς περνούσε, είπε στους ευρισκόμενους πλησίον του Ανδρέα και Ιωάννη: «ίδε ο αμνός τού θεού» (Ιω. 1, 38). Αυτοί είναι οι πρώτοι που ακολούθησαν τον Χριστό, ανταποκρινόμενοι στην πρόσκλησή του «έρχεσθε και ίδετε», όταν τον ρώτησαν που μένει με την πρόθεση να συνομιλήσουν και όχι να γίνουν μαθητές του (Ιω. 1, 39-41). Την επόμενη ημέρα ο Ανδρέας οδήγησε στον Χριστό και τον αδελφό του Πέτρο. Όμως, οι συναντήσεις αυτές δεν συνδέονται με την κλήση τού Ανδρέα στο αποστολικό έργο, γιατί η δημόσια δράση τού Χριστού αρχίζει μετά τη σύλληψη και τη φυλάκιση τού Ιωάννου τού Προδρόμου. Τότε ο Χριστός κάλεσε τους αδελφούς Ανδρέα και Πέτρο για να τους μετατρέψει σε "αλιείς ανθρώπων" (Ματθ, 4, 18, Μάρκ. 1, 16, Λουκ. 5, 1-11).

Αν και οι πληροφορίες των Ευαγγελίων για τον Ανδρέα είναι ελάχιστες (Μάρκ, 1, 29, Ιω. 1, 3.6. 5-9, 12, 20-23 κ.α), στους καταλόγους των μαθητών τού Χριστού (Ματθ. 10, 2, Μάρκ. 3, 14, Λουκ. 6, 12, Πράξ. Αποστ, 1, 13) ο Ανδρέας αναφέρεται πάντοτε μεταξύ των κυριότερων αποστόλων, τους οποίους αποτελούσαν δύο ζεύγη αδελφών (Ανδρέας-Πέτρος, Ιάκωβος-Ιωάννης). Αυτός ο στενός κύκλος των τεσσάρων μαθητών, δεν είναι άσχετος προς την προτεραιότητα τής κλήσης τους στο αποστολικό αξίωμα, στο οποίο ο Ανδρέας πρώτος κλήθηκε (Πρωτόκλητος).

Η τελευταία μνεία τού Ανδρέα στην Καινή Διαθήκη είναι η μαρτυρία των Πράξεων των Αποστόλων (1, 13-14), σύμφωνα με την οποία, οι έντεκα μαθητές παρέμεναν συγκεντρωμένοι σε υπερώο τής Ιερουσαλήμ μετά την Ανάληψη τού Χριστού "Προσκαρτερούντες ομοθυμαδόν τη προσευχή και τη δεήσει συν γυναιξί και Μαρία τη μητρί τού Ιησού και συν τοις αδελφοίς αυτού». Η έλλειψη κάθε πληροφορίας στις Πράξεις των Αποστόλων για το αποστολικό έργο τού Ανδρέα μετά την Πεντηκοστή, συνδέεται με τον βασικό σκοπό των Πράξεων, οι οποίες έδωσαν προτεραιότητα στη διάδοση τού Ευαγγελίου από τα Ιεροσόλυμα μέχρι τη Ρώμη και στο έργο των αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Έτσι, η παρακολούθηση τής δράσης τού Ανδρέα είναι δυνατή μόνο μέσω άλλων πηγών (απόκρυφα Ευαγγέλια, Πράξεις και Μαρτύρια), οι οποίες περιέχουν σύνθεση μυθικών και πραγματικών γεγονότων και ως εκ τούτου καθιστούν δυσχερή την ιστορική κριτική.

Σημειώνεται ότι οι απόκρυφες αυτές παραδόσεις αξιοποιήθηκαν και από εκκλησιαστικούς συγγραφείς. Ο Ωριγένης, π.χ., αναφέρει ότι ο Ανδρέας κήρυξε στη Σκυθία (βόρεια τού Ευξείνου Πόντου μεταξύ των ποταμών Δούναβη και Ντον), η οποία περιελάμβανε και τη Νότια Ρωσία, γεγονός το οποίο συνέβαλε στην ανάπτυξη παράδοσης για τη σύνδεση τού χριστιανισμού τής Ρωσίας με τον πρωτόκλητο των αποστόλων. Από την άλλη πλευρά, εκκλησιαστικοί συγγραφείς τού 4ου αι. τονίζουν την αποστολική δράση τού Ανδρέα στην Ελλάδα [π.χ., ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός για την Ήπειρο (PG 36, 228), ο Ιερώνυμος για τη δράση και το μαρτύριό του στην Αχαΐα (Epist., 59) κ. ά.]. Η θεώρηση τού Βασιλείου Σελευκείας αποτελεί συνδυασμό των δύο παραδόσεων τονίζοντας ότι ο Ανδρέας, μετά τη

δράση του στη Σκυθία, κήρυξε στη Θράκη και την Ελλάδα [PG 28, 1108]. Στο *Συναξάριον τού Μηναίου Νοεμβρίου* (έκδ. Αποστολικής Διακονίας τής Εκκλησίας τής Ελλάδος, Αθήναι 1993, σ. 534-535) αναφέρονται τα εξής:

./.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐπὶ ἡμῶν παθὼν Κύριος, καὶ σταυρῶ καὶ τάφῳ προσομιλήσας, δυνάμει τε Θεότητος ἔξονίσθη τοῦ τάφου καὶ τοῖς Μαθητῶς πάλιν καὶ φίλους πρὸς ἑαυτὸν συνηγάγετο, παρέλεμπε τε πάντα τὰ ἔθνη παιδαγωγικῶς μαθητεύοντας, μετὰ τὴν ἐξ ὕψους πεμφθησομένην τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος παναπλίαν, ταύτην καὶ Ἄνδρέας καθολισθεὶς, πρὸς τὸν τοῦ Εὐαγγελίου δρόμον παρεσκευάζετο. Ἄλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν Μαθητῶν ἄλλαι μοῖραι τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἔθνῶν ἀπεκλήροσιντο, καὶ ἀφωρίζοντο Ἄνδρέα δὲ τίς; ὡς μεγάλη τις καὶ φιλοτίμως ἐγχειρισθεῖσα ἦτε γὰρ Βιθυνῶν ἄπασα χώρα καὶ Πόντος ὁ Εὐξείνιος, τῆς Προποντίδος τὰ μέρη ἐκάτερα, ἄχρι καὶ τοῦ Ἀστυνοῦ Κόλπου τείνοντα, καὶ παράπλου τοῦ ἐκείθεν διήκοντος. Ἀρίθμει σὺν τούτοις καὶ Χαλκηδῶνα τὴν περιώνυμον καὶ τὸ Βυζάντιον αὐτὸ καὶ τὰ τὴν Θράκην δὲ καὶ Μακεδονίαν νεμόμενα γένη καὶ τὰ ἕως τοῦ Ἰστροῦ φθάνοντα. Καὶ Θεσσαλία δὲ καὶ Ἑλλάς καὶ τὰ μέχρις Ἀχαΐας αὐτῆς ἐκτείνοντα, τῆς ἐκείνου γλώσσης καρπὸς καὶ φυτὰ πρὸς εὐσεβείαν. Τούτων σὺν τῶν χωρῶν καὶ τόπων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς πόλεων, ὁ Πρωτόκλητος τὸν κληρὸν ἐγχειρισθεὶς, σὲ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ πράγματος ἀποβλέψας ἠμβλύθη τε τὸ πρόθυμον καὶ ὤκησε τὴν ἐγχείρησιν, ἀλλὰ πίστει πλήρης τε ὢν καὶ τὸν τοῦ Διδασκάλου λόγον ᾤδίνων, ἤπειτο τοῦ κηρύγματος, μαθητῶς ἐπαγόμενος, ὅσους δὴ τὴν ἀρχὴν ἱκανοὺς ἔχειν ᾔετο πρὸς τὸ κήρυγμα, ὡς καὶ ἄλλων καὶ ἑτέρων αὐτῷ προστεθησομένων. Πολλοὶ μὲν σὺν αἰ κατὰ πᾶν ἔθνος αὐτοῦ ἀποδημῆσαι, πλείους δὲ τούτων αἰ κατὰ πόλεις καὶ κόμας, ἐν αἷς τὰ περὶ Χριστοῦ δόγματα κατασπείρας, τὸν τῆς εὐσεβείας σταχὺν ἐθέρισε.

Μετά την Πεντηκοστή λοιπόν οι μαθητές, με την πανοπλία με την οποία τους όπλισε το Πανάγιον Πνεύμα, πορεύονται για να μαθητεύσουν "πάντα τα έθνη". Έτσι άλλοι μαθητές κήρυξαν σε διάφορα μέρη τής γης, ο δε Απόστολος Ανδρέας στα μέρη που προαναφέραμε, μεταξύ των οποίων και το Βυζάντιο.

Από τις παραδόσεις αυτές, οι οποίες αναπτύχθηκαν και από μεταγενέστερους συγγραφείς [Ψευδο-Επιφάνιος, Ψευδο-Δωρόθεος Τύρου, Νικηφόρος Κάλλιστος (*Συναξάριον Εκκλ. Κ-Πόλεως*)], ιδιαίτερη σημασία απέκτησε η παράδοση για τη δράση τού Αποστόλου Ανδρέα, μετά τη Σκυθία (δηλ. Αλανία, Ζηκχία και Ταυρική), στην Ελλάδα και, ειδικότερα, σχετικά με την ίδρυση τής εκκλησίας τού Βυζαντίου και τη χειροτονία σ' αυτή ως επισκόπου τού Στάχυ [Στάχυος], ενός από τους εβδομήκοντα μαθητές τού Χριστού: "και προς τινα χώραν καλουμένην Αργυρόπολιν καταλαβών και εκείσε εκκλησίαν δειμάμενος, τον ένα των εβδομήκοντα μαθητών Στάχυν ονόματι,... χειροτονήσας τού Βυζαντίου επίσκοπον... Διελθών δε την Θεσσαλίαν και Ελλάδα ...μέτεισι προς την Αχαΐαν" (βλ. «Τό Οικουμενικό Πατριαρχεῖο», *Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κανονάριον - ἐπετηρίς 1991*, ἔκδοσις Αποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γγ' - ιδ').

Έχομε λοιπόν ήδη από τις αρχές τού 6ου αι., δηλαδή επί εποχής τού Ιουστινιανού (527-565), την πρώτη μαρτυρία για την αποστολικότητα τής Κ-Πόλεως. Η παράδοση αυτή για την ίδρυση τής Εκκλησίας και τη χειροτονία τού Στάχυ, ως επισκόπου τής πόλης τού Βυζαντίου (η αρχαία πόλη στο Βόσπορο – αποικία των Μεγαρέων από το 657 π.Χ.), τής πόλης όπου κτίστηκε αργότερα η Κωνσταντινούπολη, χρησιμοποιήθηκε με ιδιαίτερη έμφαση για την προβολή τής αποστολικότητας τού θρόνου τής Κ-Πόλεως στη διαμάχη του με τη Ρώμη (Fr. Dvornik, *The idea of Apostolicity in Byzantium and the Legend of the Apostle Andrew*, Cambridge Mass., 1958).

Η αυθεντική βίωση και η εντυπωσιακή ανάπτυξη αυτής τής αποστολικῆς παραδόσεως αποτέλεσε τον πυρήνα τής ακτινοβολίας τού θρόνου τής Κ-Πόλεως. Όπως σημειώνει, χαρακτηριστικά, ο ομότιμος καθηγητής τής Θεολογικής Σχολῆς τού ΕΚΠΑ Β. Φειδάς στα σχετικά έργα του [*Εκκλησιαστική Ιστορία Α', Από την εικονομαχία μέχρι τη Μεταρρύθμιση*,

3η έκδ., Αθήναι 2002, έκδ. τού ιδίου, σ. 840 – 848 και Η Ιωάννεις αποστολικότης τού θρόνου τής Κωνσταντινουπόλεως, στο περιοδικό "Θεολογία", τόμ. ΕΖ' (1996), τέυχ. Β' σ. 230 –267)], από τα οποία, κυρίως, αντλήσαμε τα στοιχεία τής σημερινής μας ομιλίας, η παράδοση αυτή υπήρξε το σταθερό κριτήριο τόσο τής πλούσιας πατερικής παράδοσης όσο και τής όλης πνευματικότητας τού εκκλησιαστικού σώματος τού θρόνου τής Κ-Πόλεως, αφού το σύνολο σχεδόν των σημαντικών τοπικών εκκλησιών τής δικαιοδοσίας του βίωναν συνεχώς την αποστολική πίστη από την εποχή των αποστόλων. Γι αυτό ακριβώς τον λόγο - και με στόχο την εξουδετέρωση τού εξαιρετικού αυτού κύρους και την επίτευξη ευρύτατων διοικητικών διεκδικήσεων, οι οποίες απέρρεαν από τον 28ο κανόνα τής Δ' Οικουμενικής συνόδου- ο παπικός θρόνος αμφισβήτησε την αποστολικότητα τού θρόνου τής Κ-Πόλεως. Η αμφισβήτηση αυτή θεμελιώθηκε και στη διαφοροποίηση, εκ μέρους των δυο πλευρών, των κριτηρίων κατανόησης τού περιεχομένου τής αποστολικής διαδοχής. Τα κριτήρια αυτά για μεν την Κπολη ερμήνευαν την αποστολική διαδοχή ως διαδοχή πίστεως, δηλαδή ο ιδρυτής τού θρόνου απόστολος ήταν απλώς μία πρόσθετη επιβεβαίωση τής αναγωγής τής πίστεως στους αποστολικούς χρόνους, για δε τη Ρώμη ως διαδοχή τάξεως, δηλαδή ο ιδρυτής ενός αποστολικού θρόνου προσελάμβανε ιδιάζουσα σπουδαιότητα.

Από την αντίληψη αυτή προέρχεται και η διαπιστωμένη "αδιαφορία" τού θρόνου τής Κ-Πόλεως να αναφερθεί στις αποστολικές ρίζες τής τοπικής εκκλησίας, παρά την απόλυτη ερμηνεία τού κριτηρίου αυτού στη Δύση. Οι αποστολικές όμως ρίζες τού θρόνου τής Κ-Πόλεως ήσαν αναντίρρητες δια μέσου κυρίως τής τοπικής εκκλησίας τής πολίχνης τού Βυζαντίου, όπως προαναφέραμε. Η μικρή αυτή πόλη ενσωματώθηκε στον θρόνο τής Κ-Πόλεως κατά την ίδρυση τής Νέας Ρώμης το 330.

Να σημειωθεί ότι το 324, κατά τον σχεδιασμό τής νέας πρωτεύουσας τής αυτοκρατορίας, το Βυζάντιο στο πολεοδομικό συγκρότημά της αποτελούσε το 1/5 τής εδαφικής της περιφέρειας και το σύνολο τού πληθυσμού της. Στη συνέχεια, με την ανάπτυξη των επίσημων κτηρίων των θεσμών τής νέας αυτοκρατορίας, των κατοικιών αξιωματούχων κ.ά. προσώπων, τα μεγέθη αυτά μεταβάλλονται, ώστε το 330, που γίνονται τα εγκαίνια τής νέας πρωτεύουσας τής αυτοκρατορίας, το Βυζάντιο έχει πενταπλασιαστεί και κατά τα δύο μεγέθη.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι, σύμφωνα με την παράδοση, ήδη κατά την επίσκεψη τού πάπα Ιωάννη στην Κ-Πολη (525), προβλήθηκε, με τη συνδρομή και τού ιστορικού Προκοπίου η αποδοθείσα στον Δωρόθεο Τύρου παράδοση για τη χειροτονία τού Στάχου ως επισκόπου τού Βυζαντίου από τον Απόστολο Ανδρέα (PG 92, 1072). Η παράδοση αυτή, δεν θα μπορούσε να αμφισβητηθεί με αθεμελιώτες υποθέσεις. Άλλωστε, επιβεβαιώνεται και με την εκπληκτική διάδοση τής τιμής τού Αποστόλου Ανδρέα από τις αρχές τού ΣΤ' αιώνα σε όλες τις τοπικές εκκλησίες τής Ανατολής και τής Δύσεως, οι οποίες είχαν πνευματικές σχέσεις με την Κπολη. Αυτή ακριβώς η επιχειρηματολογία αποτελεί και τη δεύτερη μαρτυρία για την αποστολικότητα τής Κ-Πόλεως. Η επιχειρηματολογία αυτή αμφισβητήθηκε από τον Fr. Dvornik (1958), με το σκεπτικό ότι η ευρύτατη διάδοση τής τιμής τού Αποστόλου Ανδρέα στη Δύση δεν θα μπορούσε να αποτελέσει πραγματικό γεγονός, αν η αποστολικότητα τού θρόνου τής Κ-Πόλεως είχε συνδεθεί προς τον Απόστολο Ανδρέα κατά τον ΣΤ' αι. Διότι αν συνέβαινε κάτι τέτοιο θα προσέκρουε στην αντίδραση τού παπικού θρόνου. Κατά την άποψη τού καθηγητού Φειδά το επιχείρημα αυτό προβάλλεται από τον ιστορικό Dvornik, διότι, προφανώς, δεν απέδωσε τη δέουσα προσοχή στη γεωγραφική κατανομή των χρησιμοποιούμενων στο εμπειριστατωμένο έργο του δυτικών μαρτυριών, σύμφωνα με τις οποίες η διάδοση τής τιμής τού Αποστόλου Ανδρέα στη Δύση συνδέεται σαφώς μόνο με τις υπό βυζαντινό έλεγχο περιοχές.

Προοδευτικά, λοιπόν, ενεργοποιείται μεν η γενικότερη ιδέα τής αποστολικότητας, όχι όμως αυτοτελώς αλλά συνδυαστικά με την οικουμενικότητα [στον τίτλο τής Νεαράς 24 τού αυτοκράτορα Ηρακλείου Α' (610-641) είναι χαρακτηριστική η προσφώνηση τού πατριάρχη Κ-Πόλεως Σεργίου ως "τού τον αποστολικόν ταύτης διέποντος θρόνον Οικουμενικού πατριάρχου" (Ch. Zepos - P. Zepos, *Jus Graecoromanum*, I, Αθήναι 1931, 33)]. Η παράλληλη προβολή τής αποστολικότητας και τής οικουμενικότητας τού θρόνου τής Νέας Ρώμης υποδηλώνει όχι μόνο τη συνδυασμένη ανάπτυξή τους κατά τον ΣΤ' αι. αλλά και την

"αδιαφορία" τού θρόνου τής Κ-Πόλεως για την υποστήριξη τής οικουμενικότητας με το περιεχόμενο τής ήδη διαμορφωμένης παραδόσεως περί τού Αποστόλου Ανδρέα.

Άλλωστε, παράλληλα προς την παράδοση -σύμφωνα με την οποία η αποστολικότητα τού θρόνου τής Κ-Πόλεως ανάγεται στον πρωτόκλητο Απόστολο Ανδρέα- αναπτύχθηκε και μία άλλη παράδοση για τη σχέση τού θρόνου τής Κ-Πόλεως προς τον ευαγγελιστή Ιωάννη. Διότι -σύμφωνα με μία μαρτυρία- η αποστολική δράση του στην Ασία και στην Ευρώπη θεμελιώνει την άμεση ή την έμμεση σχέση του προς τον θρόνο τής Νέας Ρώμης. Όπως υποστηρίζεται, η Ιωάννεια αποστολικότητα τού θρόνου ανταποκρινόταν αμεσότερα στην ευαισθησία των βυζαντινών για την κατανόηση τής αποστολικότητας ως διαδοχής πίστεως, πρωτίστως, αφού ο ευαγγελιστής Ιωάννης κατέγραψε στο ευαγγέλιο του την αποστολική παράδοση.

Η προβολή τής Ιωάννειας αποστολικότητας τού θρόνου τής Κ-Πόλεως προϋποθέτει βεβαίως προγενέστερη σχετική παράδοση, όπως αποδεικνύεται και από τη δήλωση τού Οικουμενικού πατριάρχη Ιγνατίου στην Πρωτο-δευτέρα σύνοδο τής Κ-Πόλεως (861). Στη σύνοδο αυτή ο πατριάρχης Ιγνάτιος απαντώντας στους μετέχοντες παπικούς αντιπροσώπους, οι οποίοι διακήρυξαν ότι εκπροσωπούν "τον αποστολικόν θρόνον" είπε: "... Και εγώ κατέχω επίσης τον θρόνον τού Αποστόλου Ιωάννου και τού πρωτοκλήτου Αποστόλου Ανδρέου". Επίσης, ο Φώτιος προέβαλε την Ιωάννεια αποστολικότητα τού θρόνου τής Κ-Πόλεως κατ' αναφοράν προς το Ευαγγέλιον τού Ιωάννη. Η πρόταξη από τον πατριάρχη Ιγνάτιο τού Ιωάννη έναντι τού Ανδρέα και η σύνδεση από τον Φώτιο τού θρόνου τής Κ-Πόλεως με τον ευαγγελιστή Ιωάννη αποδεικνύουν την παράλληλη τουλάχιστον ανάπτυξη των δύο αυτών παραδόσεων ή και τη βαθύτερη εσωτερική πνευματική σχέση τους κατά την άσκηση τού αποστολικού τους έργου. Οι πνευματικές αυτές σχέσεις υποδηλώνονται άμεσα ή έμμεσα ήδη στην αποστολική ή και στη μεταποστολική παράδοση.

Στο Υπόμνημα τού *Συναξαρίου τού Μηναιίου Νοεμβρίου* (βλ. ό.π., σ. 535) αναφέρονται τα εξής στοιχεία, από τα οποία προκύπτει η σχέση τού Ιωάννη και τού Ανδρέα. Αναφέρει λοιπόν ότι ο Απόστολος Ανδρέας, αφού κήρυξε σε μια περιοχή:

Και αυτοῖς ὁμοίως τὸ πιστευθὲν τάλαντον καταθέμενος τῆς διδασκαλίας, καὶ πολλὰ πλήθη προσαγαγὼν τῷ Χριστῷ, ἐκεῖθεν ἀπαίρειν πρὸς Ἱερουσαλήμ ἔγνω, τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐπιτελέσων, ἵνα Παύλῳ τε ὁμιλήσῃ τῷ θεῷ καὶ Πέτρῳ τῷ ἀδελφῷ συγγένῃται. /

Κακειθεν, ἅμα Ἰωάννῃ τῷ Θεολόγῳ καὶ Εὐαγγελιστῇ, πρὸς Ἐφεσον ἀφικνεῖται ἔνθα καὶ νυκτερινῆς τυχῶν ὄψεως, πρὸς τὴν Βιθυνῶν αὐτῷ κελευούσης ἐπανελθεῖν, πεισθεὶς, τὴν Νικαέων καταλαμβάνει, οὕτω τότε τειχῆρη καὶ ἀσφαλῆ οὖσαν χρόνοις γὰρ ὕστερον παρὰ Τραιανοῦ, φασί, Καίσαρος περιβόλοις αὐτὴν καὶ πύργοις ὄχυρωθῆναι. Ἄλλ' οὐδὲ τὴν ἀγκίσθυρον αὐτῆς λίμνην, οὕτως ἔχουσαν τῷ τῆνι κάδι μεγέθει, ἀλλὰ βραχεῖαν οὖσαν καὶ εὐπερίγραπτον, καὶ πολὺ Νικαέων ἀπωκισμένην. Κατὰ ταύτην ἐπιστὰς τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ κατάσχετοι ἦσαν Ἑλληνισμῷ τε καὶ Ἰουδαϊσμῷ, οὐχ οἷός τε ὦν ἐκείνους λόγῳ μεταβαλεῖν πρὸς εὐσέβειαν, τοῖς ἔργοις ἐπιχειρεῖ καὶ ἃ μάλιστα τὰς τῶν παχυτέρων πείθει ψυχάς, ἐνήργει τὰ θαύματα, ὅτε μὲν ἀφωνίας χαλινὰ λύων, ὅτε δὲ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ παθῶν ἄλλων καὶ νόσων ἄμισθος ἰατρός γινόμενος. Νῦν μὲν τοὺς ἐμφωλεύοντας ἐκεῖσε δράκοντας, τῇ σιδηρᾷ ῥάβδῳ ἢ ἐπεφέρετο, ἥς κατὰ τὸ ἄκρον Σταυρὸς ἐπεπήγει, καταβάλλων καὶ θανατῶν νῦν δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἀρτέμιδος τῶν αἰσχίστων τὰ μισρὰ καθαιρῶν ἀγάλματα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐνοικοῦντα πνεύματα τὴν φυγὴν ἀγαπᾶν, τῇ ἐπικλήσει μόνῃ Χριστοῦ ποιούμενος, ὡς εἶναι μετὰ ταῦτα βᾶσιμον τὸν

Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ ἡ ευαισθησία τού ευαγγελιστῆ Ιωάννη να προβάλλει στο ευαγγέλιό του το εξαιρετικὸ κύρος τού Αποστόλου Ανδρέα στον χορὸ των ἀποστόλων, δεδομένου ὅτι ὅσα γνωρίζουμε γιὰ τον πρωτόκλητο των ἀποστόλων προέρχονται κυρίως

από τον ευαγγελιστή Ιωάννη ή και από τον ευρύτερο κύκλο των μαθητών του. Έτσι, πέραν τού ευαγγελιστή Ιωάννη, ο οποίος τον αναφέρει πρώτο στον κατάλογο των αποστόλων (1, 40), ο μαθητής τού Ιωάννη Παπίας Ιεραπόλεως, αναφερόμενος στην παράδοση των "Πρεσβυτέρων", κατατάσσει πρώτο τον Ανδρέα, τον οποίο προτάσσει τόσο από τον Απόστολο Πέτρο, όσο και από τον ευαγγελιστή Ιωάννη (Ευσεβίου, Εκκλ. Ιστορία, ΙΙΙ, 39, 3-4).

Η πνευματική σχέση και ευαισθησία τού ευαγγελιστή Ιωάννη και τού κύκλου των μαθητών του προς το πρόσωπο και το κήρυγμα τού Αποστόλου Ανδρέα εξηγείται πληρέστερα σε μία άλλη παράδοση, η οποία διασώθηκε σε απόσπασμα (fragmentum) τού Μουρατόρειου Κανόνα (τέλη τού Β' αιώνα), τού Κανόνα δηλαδή τής Καινής Διαθήκης, ως προσθήκη στον κανόνα, και η οποία προβάλλει την παράδοση ότι το Ευαγγέλιο τού Ιωάννη διασώζει το αποστολικό κήρυγμα τού Ανδρέα και τού Ιωάννη. Σύμφωνα με την παράδοση αυτή ο ευαγγελιστής Ιωάννης και ένας κύκλος των μαθητών του αποφάσισαν, με την προτροπή τού Ιωάννη, να νηστεύσουν και να προσευχηθούν τρεις ήμερες για να τους αποκαλυφθεί το περιεχόμενο τού ευαγγελίου. Κατά την πρώτη όμως νύκτα εμφανίσθηκε ο Απόστολος Ανδρέας και τους αποκάλυψε το περιεχόμενο τού κατά Ιωάννην Ευαγγελίου. Πρόκειται για μαρτυρία η οποία προέρχεται σαφώς από τον κύκλο των μαθητών τού ευαγγελιστή Ιωάννη και προβάλλει το κήρυγμα τού Αποστόλου Ανδρέα ως την κύρια πηγή τού κατά Ιωάννην ευαγγελίου. Να σημειωθεί ότι στις απόκρυφες Πράξεις Ανδρέου παρουσιάζεται ο Απόστολος Ανδρέας, να βλέπει στο προ τού μαρτυρίου του όραμα επί τού σταυρού τού Ιησού τον ευαγγελιστή Ιωάννη στη θέση τού Ιησού Χριστού.

Η προσωπική λοιπόν πνευματική σχέση Ανδρέα και Ιωάννη εξηγεί τη συνδυασμένη ή παράλληλη σύνδεση των δύο αποστόλων προς την αποστολικότητα τού θρόνου τής Κ-Πόλεως. Έτσι, ενώ με την Ιωάννεια παράδοση προβαλλόταν τελικά ο Απόστολος Ανδρέας, με την παράδοση περί τού Αποστόλου Ανδρέα αναδεικνυόταν έμμεσα και η Ιωάννεια αποστολικότητα τού θρόνου τής Κ-Πόλεως. Ωστόσο, η μεν παράδοση τού πρωτοκλήτου των αποστόλων προσιδίαζε στην αποστολική διαδοχή τάξεως, η δε παράδοση τού ευαγγελιστή Ιωάννη τόνιζε ιδιαίτερα την αποστολική διαδοχή πίστεως, γι' αυτό και ο θρόνος τής Κ-Πόλεως χαρακτηριζόταν επίσημα ως θρόνος Ιωάννου και Ανδρέου, αφού ο ένας απόστολος περιχωρεί και ενυπάρχει στον άλλο.

Γενικότερα ή αρχή τής αποστολικότητας κατανοήθηκε στην Ανατολή ως διαδοχή στην αποστολική πίστη όχι όμως ενός μόνο, αλλά όλων των αποστόλων. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο τίτλος "Οικουμενικός" χρησιμοποιήθηκε παράλληλα προς την ιδέα τής αποστολικότητας τού θρόνου τής Νέας Ρώμης, συνδυαζόμενος αφενός μεν προς τη διαμάχη τής Πρεσβυτέρας και τής Νέας Ρώμης για την ισότιμη συμμετοχή στην τιμή τού "πρώτου θρόνου" και αφετέρου προς τη διαμόρφωση τής παραδόσεως για την αποστολικότητα τού θρόνου τής Νέας Ρώμης. Όμως το ζήτημα αυτό δεν είναι δυνατόν να αναπτυχθεί στο πλαίσιο τής σημερινή ομιλίας.

Επανερχόμενοι λοιπόν στα αφορόντα στον βίο τού αγίου Ανδρέα προσθέτουμε τα εξής: Πέραν των παραδόσεων που προαναφέραμε έχει σημαντική σπουδαιότητα και η παράδοση για τη δράση και τη σταύρωση τού Αποστόλου Ανδρέα στην Πάτρα. Διαβάζω από το προαναφερθέν Μηναίον (σ. 531):

Εἶτα διαπλεύσας εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ Στάχυν Ἐπίσκοπον χειροτονήσας, καὶ τῆς λουτᾶς χώρας διελθὼν, πρὸς τὴν περιφανῆ Πελοπόννησον ἔρχεται. Καὶ ξενισθεὶς παρὰ Σωσίῳ, χαλεπῶς ἀσθενοῦντι, ἰάσατο αὐτόν. Καὶ παραντίκα, πᾶσα ἡ πόλις ἐκείνη τῶν Πατρῶν προσήλθε τῷ Χριστῷ· ὅτε καὶ ἡ ἀνθυπάτου γυνὴ Μαξιμίλλα, τῶν χαλεπῶν λυθεῖσα τῆς νόσου δεσμῶν καὶ ταχείας τυχοῦσα θεραπείας, ἐπίστευσε. Καὶ Στρατοκλῆς ὁ σοφώτατος, ὁ τοῦ ἀνθυπάτου Αἰγεάτου ἀτάδελφος, καὶ ἕτεροι πολλοί, νόσους ἔχοντες ποικίλας, ὑγιώθησαν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Ἀποστόλου.

/./

Διὰ ταῦτα, μανίᾳ περιπευσὼν ὁ Αἰγεάτης καὶ σταυρῶ προσηλώσας τὸν Ἀπόστολον, τῆς παρούσης ζωῆς ἐξίστα. Αὐτὸς δέ, ἀπὸ τινος μετεώρου κρημνοῦ εἰς γῆν ἑαυτὸν καταβεβληκῶς, συνετριβή. Τοῦ δὲ Ἀποστόλου τὸ λείψανον, μετὰ πολὺν χρόνον, μετετέθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου, τῆ τούτου κελεύσει, παρὰ Ἀρτεμίου τοῦ Μάρτυρος· καὶ κατετέθη μετὰ Λουκά καὶ Τιμοθέου ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων περιβλήπτῳ τεμένει.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι μετὰ τις ἰάσεις των οικείων τού Ρωμαίου ἀνθυπάτου Αἰγεάτη καὶ, κυρίως, μετὰ τὴν προσέλευση στον χριστιανισμό τῆς συζύγου του Μαξιμίλλας ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας εκτελεῖται ἀπὸ τον ἀνθύπατο διὰ τού σταυρικοῦ θανάτου πάνω σε σταυρὸ σχήματος Χ (σύμφωνα με ἐπιθυμία τού ἰδίου προκειμένου να μην καταξιωθεί τού ἰδίου σταυρικοῦ θανάτου με αὐτόν τού Ι.Χ.). Το λείψανό του, που ἐνταφιάστηκε ἀπὸ τὴ Μαξιμίλλα καὶ τον ἐπίσκοπο Πατρῶν Στρατοκλή, διακομίστηκε τὸ 357 στην Κπολη καὶ κατατέθηκε στον ναὸ των Ἁγίων Ἀποστόλων. Κατὰ τους παλαιολόγειους ὅμως χρόνους ἀναφέρεται ἡ φύλαξη τῆς κάρας στην Πάτρα μέχρι τὸ 1460, ὁπότε ὁ δεσπότης τού Μορέως Θωμάς Παλαιολόγος τὴ μετέφερε στη Ρώμη μαζί με τὰ λείψανα τού σταυροῦ τού μαρτυρίου. Προ 40 περίπου ἐτῶν, τὴν 26η Σεπτεμβρίου 1964, ἐπιστρέφεται στην πόλη τού μαρτυρίου τού αγίου ἡ κάρα του καὶ 15, περίπου, χρόνια ἀργότερα, τὴν 19η Ἰανουαρίου 1980, τὰ λείψανα τού σταυροῦ τού μαρτυρίου του. Ἡ σύνδεση αὐτὴ τού Ἀνδρέα με τὴν Πάτρα ἐξηγεῖ τὴν ἰδιαίτερη τιμὴ που ἀποδίδει ἡ πόλη στον πολιοῦχο τῆς.

Ἀξιόλογο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καὶ οἱ δεσμοὶ τῆς Σικελίας με τὸν Ἀπόστολο Ἀνδρέα, που οφείλονται σε μεταφορὰ λειψάνων του κατὰ τὸν 4ο ἢ τὸν 6ο καὶ τὸν 9ο ἀκόμη αἰῶνα. Εἶναι γεγονός ὅτι κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα υπήρχαν πολλοὶ ναοὶ στη Σικελία ἀφιερωμένοι στον Ἀπόστολο Ἀνδρέα, που θεωρήθηκε προστάτης τῆς νήσου, ἐνῶ ὁ σταυρὸς του σε σχῆμα Χ καθιερώθηκε ὡς ἐθνικὸ ἔμβλημα.

Ὅμως, δὲν θα πρέπει να τελειώσω χωρὶς να ἐπισημάνω ὅτι ἐπιβεβαίωση ἀποδοχῆς τῆς παράδοσης τῆς ἀποστολικότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμενικότητος τού θρόνου τῆς Κ-Πόλεως, ἀποτελοῦν καὶ οἱ σχετικὲς ἀναφορὲς τῆς ομιλίας τού προκαθημένου τού θρόνου τῆς Ρώμης, κατὰ τὴν προ ὀλίγων ἡμερῶν ἱστορικὴ ἐπίσκεψή του στον Οἰκουμενικὸ θρόνο τῆς Κ-Πόλεως, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος στον ὅλο ὀρθόδοξο χριστιανικὸ κόσμο, ἀπευθύνεται στον θρόνο τῆς Κ-Πόλεως, ἀναδεικνύοντας παράλληλα τὸν ἐξαιρετικὸ ρόλο ὄχι μόνο στις διορθόδοξες ἀλλὰ καὶ στις διεκκλησιαστικὲς σχέσεις για τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Καὶ τώρα, ἀπευθυνόμενος προς τὴ νέα γενιά, τὸς νέους ἀνθρώπους, αὐτοὺς τὸς ὁποῖους ἐκπροσωποῦν οἱ βραβευόμενοι σήμερα μαθητῆς, τὸς εὐχομαι να τιμήσουν ὅ,τι οἱ προηγούμενες γενιές -με τελευταίους τὸς γονεῖς τὸς- τὸς παρέδωσαν, να τὸ διατηρήσουν καὶ να τὸ ἐπαυξήσουν ἐπ' ἀγαθῶ ὄλων, με τὴ βοήθεια πάντοτε τού πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀγίου Ἀνδρέου.